

Joulun ja vuodenvaihteen arkipyhät

Heta-Liiton jäsenten henkilökohtaisilla avustajilla on oikeus saada arkipyhäpäiviltä joko palkallista vapaata tai korotettua palkkaa. Arkipyhä on erikoispäivä, jonka kanssa kannattaa olla tarkkana jo avustajien työvuoroja suunniteltaessa.

Faktaa on, että henkilökohtaisen avustajan työaika ja palkkaa mietittäessä arkipyhät ovat vaikeita lähes kaikille. Jouluaatto ja muut ”erikoispäivät” on kuitenkin mahdollista ottaa haltuun ja suunnitella työaika hyvissä ajoin. Vammaispalvelun ja muiden neuvontaa antavien tahojen tulisi olla valmiita neuvomaan, ohjaamaan ja auttamaan arkipyhäasioissa.

Työaika suunniteltaessa tulisi aina kiinnittää huomiota siihen, että työntekijälle tarjotaan työsopimuksen mukainen määrä työtä. Samoin tulisi varmistaa, että myönnetyn henkilökohtaisen avun tuntien määrä ei ylitä. Kannattaa kuitenkin muistaa, että aina voi hakea henkilökohtaisen avun lisätunteja, jos avuntarve on tavanomaisesta suurempi.

Arkipyhät eivät vähennä oikeutta henkilökohtaiseen apuun. Henkilökohtaista apua tulee aina järjestää päätöksen mukainen tuntimäärä silloinkin, kun vakituinen avustaja olisi arkipyhän, vuosiloman tai muun vapaan takia pois työstä.

Mitkä päivät ovat arkipyhiä?

Arkipyhiä eli ylimääräisiä palkallisia vapaapäiviä ovat Heta-Liiton työsopimuksen mukaan muuksi päiväksi kuin lauantaiksi tai sunnuntaiksi sattuva:

- vapunpäivä,
- juhannusaatto,
- itsenäisyyspäivä,
- jouluaatto,
- joulupäivä ja
- tapaninpäivä.

Itsenäisyyspäivä on keskiviikko. Voiko avustaja olla silloin töissä?

Itsenäisyyspäivä on tänä vuonna keskiviikko eli se on arkipyhä. Työsopimuksen mukaan työnantaja voi edellyttää, että työntekijä on töissä arkipyhänä. Jos työnantaja siis tarvitsee työntekijän itsenäisyyspäivänä, voi päivä olla työntekijän työpäivä. Tällöin työntekijälle maksetaan kolminkertainen tuntipalkka hyvityksenä siitä, että hän on ollut töissä arkipyhänä.

Jos työntekijää ei tarvita itsenäisyyspäivänä, on päivä tänä vuonna työntekijälle palkallinen vapaapäivä. Päivä kuluttaa työntekijän työaika keskimääräisen päivittäisen työajan verran. Jos työntekijän viikoittainen työaika on esimerkiksi 30 tuntia viikossa, on yhden päivän keskimääräinen työaika 6 tuntia (30 tuntia / 5 päivällä = 6 tuntia). Työntekijälle maksetaan vapaana annetulta arkipyhältä palkkaa tämän keskimääräisen päivittäisen työajan verran.

Työnantajan on siis syytä huomioida, että jos arkipyhä, kuten nyt itsenäisyyspäivä, annetaan vapaana, kuluttaa se työntekijän viikoittaista/kuukausittaista työaika. Jos työntekijän viikoittainen työaika on aikaisemmassa esimerkissä mainittu 30 tuntia viikossa, kuluttaa vapaana annettu arkipyhä 6 tuntia.

Voinko edellyttää, että avustaja on töissä jouluna?

Tänä vuonna jouluaatto on sunnuntai, joulupäivä maanantai ja tapaninpäivä tiistai. Näin ollen jouluaatto ei ole työsopimuksen mukainen arkipyhä, mutta joulupäivä ja tapaninpäivä ovat.

Työntekijä voi olla työssä joulun pyhinä, jos työsopimuksen mukainen työaika sen mahdollistaa ja lepoajat toteutuvat. Jos työntekijä on tämän vuoden jouluaattona työssä, maksetaan hänelle työssäolon ajalta tuntipalkka sunnuntaityökorotuksella. Jos työntekijä ei ole työssä jouluaattona, ei hänelle makseta palkkaa vaan kyse on vapaasta. Vapaana annettu jouluaatto ei myöskään kulu tässä vuonna työntekijän työaikaan.

Joulupäivän ja tapaninpäivän kohdalla tilanne on toinen. Molemmat ovat työehtosopimuksen mukaisia arkipyhiä tänä vuonna, joten jos joulupäivä, tapaninpäivä tai molemmat ovat työpäiviä, maksetaan niiltä kolminkertainen palkka samalla tavoin kuin itsenäisyyspäivältä.

Jos työntekijä on joulupäivän tai tapaninpäivän vapaalla, maksetaan hänelle tuntipalkka keskimääräisen työajan

mukaisesti samalla tavoin kuin itsenäisyyspäivänä. Vapaana annettuna nämä päivät myös kuluttavat työntekijän työaikaan.

Esimerkki 1: Henkilökohtaisen avustajan työaika on 20 tuntia viikossa ja työntekijän on tarkoitus olla joulupäivä ja tapaninpäivä vapaalla. Keskimääräinen päivittäinen työaika lasketaan jakamalla viikkotyöaika viidellä

20 tuntia : 5 = 4 tuntia

Työvuoroluetteloon merkitään siis arkipyhävapaan ajalle 4 tuntia ja maininta arkipyhävapaasta. Jäljelle jäävät 12 tuntia työnantaja voi työsopimusta noudattaen sijoittaa muille viikonpäiville.

Päivä		Työtunnit	Työaikaan lasketaan
ma joulupäivä	arkipyhävapaa	-	4
ti tapaninpäivä	arkipyhävapaa	-	4
ke	töissä	4	4
to	töissä	4	4
pe	töissä	4	4
la	tavallinen vapaa	-	-
su	tavallinen vapaa	-	-
yhteensä		12	20

Työntekijä tekee siis viikon aikana 12 tuntia työtä. Hänelle kuitenkin maksetaan palkkaa työsopimuksen mukaiselta 20 tunnilta.

Työnantaja voi myös sopia osa-aikaisen työntekijän kanssa lisätyöstä arkipyhäviikolle. Tällöin hän voi teettää kaikki myönnetyt henkilökohtaisen avun tunnit (20 tuntia) tällä työntekijällä. Työntekijälle tulee tässä tilanteessa maksaa sekä palkka tehdyltä työtunneilta, että arkipyhävapailta (20 tuntia + 8 tuntia = 28 tuntia). Jos työntekijä olisi kuitenkin töissä arkipyhänä, ei tämä vähennä kyseisen viikon työaikaan, vaan työntekijä tekee normaalit 20 tuntia ja saa arkipyhänä tehdystä työstä kolminkertaisen tuntipalkan.

Entä uudenvuodenpäivä ja loppiainen?

Joulun jälkeen tammikuun alussa ovat uudenvuodenpäivä ja loppiainen. Molemmat ovat pyhäpäiviä, mutta ne eivät ole henkilökohtaisia avustajia koskevan työehtosopimuksen mukaisia arkipyhiä. Näin ollen ne eivät ole työntekijälle palkallisia vapaapäiviä. Jos työntekijä on työssä uudenvuodenpäivänä tai loppiaisena, maksetaan hänelle tehdystä työstä normaalin tuntipalkan lisäksi sunnuntaityökorotus.

Koska uudenvuodenpäivä tai loppiaiset eivät ole työehtosopimuksen mukaisia arkipyhiä eli ne eivät ole työntekijälle palkallisia vapaapäiviä, ne eivät kuluta työntekijän työaikaan, jos työntekijä ei ole työssä. Työnantajan on siis tarjottava työntekijälle työtä näinä päivinä työsopimuksen mukaan. Jos työntekijä työaika on esimerkiksi 40 tuntia viikossa, on työnantajan myös 1.1.2018 alkavalla viikolla tarjottava 40 tuntia viikossa. Jos 1.1.2018 tällöin on vapaa, pitää 40 tuntia antaa viikon muina päivinä.

Esimerkki 2: Työnantaja tarvitsee henkilökohtaista avustajaa joka arkipäivä 7 tuntia. Jouluaattona ja joulupäivänä työnantajaa kuitenkin avustavat hänen tykönsä käyvät sukulaiset. Näin ollen työntekijälle voidaan suunnitella työvuorot seuraavasti:

viikko	ma	ti	ke	to	pe	la	su
51	7 h	7 h	7 h	7 h	7 h	tavallinen vapaapäivä	jouluaatto tavallinen vapaapäivä
52	joulupäivä arkipyhävapaa 7 h palkallinen vapaapäivä	tapaninpäivä arkipyhä työssä 7 h 300 % korotettu palkka	7 h	7 h	7 h	tavallinen vapaapäivä	uudenvuoden aatto tavallinen vapaapäivä
53	uudenvuoden päivä 7 h työtä sunnuntaityökorotus eli kaksinkertainen tuntipalkka	7 h	7h	7h	7h	loppiainen tavallinen vapaapäivä	tavallinen vapaapäivä

Onko sijainen tai keikkatyöntekijä oikeutettu palkalliseen vapaaseen tai arkipyhäkorvaukseen?

Varsin harvoin henkilökohtainen avustaja ei ole oikeutettu arkipyhävapaaseen, jos työnantaja kuuluu Heta-Liittoon.

Jos työntekijän työsuhte kestää alle kaksi viikkoa, ei oikeutta arkipyhävapaaseen tai korvaukseen ole. Sama koskee tarvittaessa työhön kutsuttavaa työntekijää, jonka työjakso kestää alle kaksi viikkoa. Tarvittaessa työhön kutsuttavalla tarkoitetaan tässä yhteydessä työntekijää, joka tekee satunnaisia ns. ”keikkatöitä”.

Heta-Liitto katsoo

- Kunnan tulee oma-aloitteisesti ja yksityiskohtaisesti ohjata ja auttaa avustajan palkkaukseen liittyvissä asioissa. Tämä koskee myös arkipyhiä.

- Arkipyhät ovat vaikea asia myös palkanlaskennan ammattilaisille. Työnantajan saattaa olla vaikeaa löytää sijaista arkipyhäviikolla. Jos työnantaja on esimerkiksi erehdyksessä teettänyt työtä siten, että arkipyhäviikolle on syntynyt ylityötä, tulisi kunnan lähtökohtaisesti myöntää korvaus myös työntekijälle maksettaviin, arkipyhästä aiheutuneisiin ylityökorvauksiin. Kunta voi kieltäytyä korvaamasta tällaisen ylityön vain, jos kunta on varmistanut, että henkilökohtainen apu saadaan järjestettyä muutoin.
- Jos työntekijä tekee työtä vaihtelevalla viikkotuntimäärällä, voi työnantaja tarvita apua keskimääräisen päivittäisen työajan laskemisessa, jotta hän voi suunnitella työajan. Kunnan tulee järjestää tarvittava ohjaus ja auttaminen myös tähän.

Heta-Liiton uutiskirjeissä käsitellään yksittäisiä henkilökohtaisen avustajan työnantajuuteen liittyviä kysymyksiä. Mikäli Heta-Liiton uutiskirjeitä välitetään eteenpäin, tulee kirjeen sisältö välittää lyhentämättömänä ja muokkaamattomana sekä mainita lähde. Heta-Liiton uutiskirjeitä on mahdollista hyödyntää esimerkiksi vammaispalvelun viranomaisviestintää täydentävänä materiaalina mutta ei sen korvaajana. Jos kirjetä hyödynnetään viranomaisviestinnässä, tulee viranomaisen aina varmistua välittämiensä tietojen oikeellisuudesta ja ajantasaisuudesta.

Heta — Henkilökohtaisten Avustajien Työnantajien Liitto ry

Tykistökatu 6 B, 20520 Turku • toimisto puh. 02 4809 2400 ark. klo 9-11 • HetaHelp-neuvontapalvelu puh. 02 4809 2401 ark. klo 9-11 • heta@heta-liitto.fi • www.heta-liitto.fi • www.facebook.com/hetaliitto • www.twitter.com/hetaliitto